

δίκτυο
για τα δικαιώματα
του παιδιού

Πέρα από λόγια και συμβάσεις

network
for children's
rights

Beyond words and conventions

Τηλεκπαίδευση: Έρευνα Ανάλυσης και Αξιολόγησης

Έπειτα από έναν χρόνο πανδημίας αλλά και μία ολόκληρη σχολική χρονιά, στο μεγαλύτερο μέρος της οποίας δεν πραγματοποιήθηκε δια ζώσης εκπαίδευση, το Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού κάλεσε εκπαιδευτικούς, γονείς και υπεύθυνους δομών φιλοξενίας προσφύγων να λάβουν μέρος σε έρευνα ανάλυσης και αξιολόγησης της Τηλεκπαίδευσης.

Στόχος η συλλογή στοιχείων που θα επιτρέψει την παρέμβαση μέσω συνηγορίας και προτάσεων, αλλά και ανάλογων δράσεων για όλα τα παιδιά, με σκοπό να καλυφθούν τυχόν μαθησιακά κενά αλλά και να βρεθούν λύσεις για άλλα προβλήματα που τους έχει δημιουργήσει η πανδημία.

Η έρευνα διενεργήθηκε διαδικτυακά, με τη χρήση διαφορετικού ερωτηματολογίου για κάθε κατηγορία (εκπαιδευτικούς, γονείς και υπεύθυνους δομών φιλοξενίας προσφύγων).

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΤΗΛΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Συνολικά, συγκεντρώθηκαν **83 ερωτηματολόγια**, στα οποία απάντησαν:

- 14 (**16,8%**) Νηπιαγωγοί
- 50 (**60,2%**) Δάσκαλοι/Δασκάλες Δημοτικού (2 Πρώτης Δημοτικού, 6 Δευτέρας Δημοτικού, 7 Τρίτης Δημοτικού, 9 Τετάρτης Δημοτικού, 9 Πέμπτης Δημοτικού, 7 Έκτης Δημοτικού, 10 σε περισσότερες από μια τάξεις Δημοτικού)
- 1 (**1,2%**) Εκπαιδευτικοί χωρίς ειδικότερο προσδιορισμό βαθμίδας εκπαίδευσης/σχολικής τάξης
- 6 (**7,2%**) Καθηγητές/Καθηγήτριες Γυμνασίου
- 5 (**6%**) Καθηγητές/Καθηγήτριες Γυμνασίου και Λυκείου
- 7 (**8,4%**) Καθηγητές/Καθηγήτριες Λυκείου

Αναφορικά με την ειδικότητα των συμμετεχόντων/συμμετεχουσών στην έρευνα εκπαιδευτικών:

- 1 Δάσκαλος/Δασκάλα σε Τάξη Υποδοχής (ΖΕΠ)
- 1 Συντονιστής/Συντονίστρια (ΣΕΠ) σε Κέντρο ή/και δομή Φιλοξενίας
- 3 Καθηγητές/Καθηγήτριες Ειδικής Αγωγής
- 2 Καθηγητές/Καθηγήτριες Γεωλόγοι
- 3 Καθηγητές/Καθηγήτριες Χημείας
- 1 Καθηγητής/Καθηγήτρια Αγγλικών
- 3 Καθηγητές/Καθηγήτριες Μαθηματικών
- 2 Καθηγητές/Καθηγήτριες Μουσικής
- 1 Καθηγητής/Καθηγήτρια Φυσικής Αγωγής

- 2 Καθηγητές/Καθηγήτριες Πληροφορικής
- 2 Δάσκαλοι/Δασκάλες Καλλιτεχνικών
- 1 Καθηγητής/Καθηγήτρια Φυσικής
- 1 Καθηγητής/Καθηγήτρια Φιλολόγος

Αναφορικά με τη γεωγραφική κατανομή των συμμετεχόντων/συμμετεχουσών στην έρευνα εκπαιδευτικών:

- 44 (53%) δήλωσαν ότι εργάζονται σε σχολεία της Αττικής
- 35 (42,1%) δήλωσαν ότι εργάζονται σε σχολεία στην υπόλοιπη Ελλάδα

Αναφορικά με τον αριθμό των μαθητών/μαθητριών που αντιστοιχεί σε κάθε ένα/μία από τους συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικούς:

- 3 (3,6%) δήλωσαν ότι τους αντιστοιχεί **αριθμός μικρότερος των 7 μαθητών/μαθητριών**
- 16 (19,2%) δήλωσαν ότι τους αντιστοιχεί **αριθμός μεγαλύτερος των 7 και μικρότερος των 15 μαθητών/μαθητριών**
- 42 (50,6%) δήλωσαν ότι τους αντιστοιχεί **αριθμός μεγαλύτερος των 16 και μικρότερος των 25 μαθητών/μαθητριών**
- 21 (25,3%) δήλωσαν ότι τους αντιστοιχεί **αριθμός μεγαλύτερος των 25 μαθητών/μαθητριών**

Αναφορικά με τον επιμέρους αριθμό των μαθητών/μαθητριών που συμμετείχαν στην τηλεκπαίδευση:

- Στο σύνολο τους οι πιο πάνω 3 συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι ο αριθμός των μαθητών/μαθητριών που τους αντιστοιχεί είναι ίδιος με αυτόν που συμμετέχει στην τηλεκπαίδευση.
- **3 από τους πιο πάνω 16** συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικούς δήλωσαν ότι ο αριθμός των μαθητών/μαθητριών που τους αντιστοιχεί είναι ίδιος με αυτόν που συμμετέχει στην τηλεκπαίδευση. **Αντίθετα, οι υπόλοιποι 13 εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι ο αριθμός των μαθητών/μαθητριών που συμμετέχουν στην τηλεκπαίδευση υπολείπεται του αριθμού των μαθητών/μαθητριών που τους αντιστοιχεί.**
- **13 από τους πιο πάνω 42** συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικούς δήλωσαν ότι ο αριθμός των μαθητών/μαθητριών που τους αντιστοιχεί είναι ίδιος με αυτόν που συμμετέχει στην τηλεκπαίδευση. **Αντίθετα, οι υπόλοιποι 29 εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι ο αριθμός των μαθητών/μαθητριών που συμμετέχουν στην τηλεκπαίδευση υπολείπεται του αριθμού των μαθητών/μαθητριών που τους αντιστοιχεί.**
- **3 από τους πιο πάνω 21** συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικούς δήλωσαν ότι ο αριθμός των μαθητών/μαθητριών που τους αντιστοιχεί είναι ίδιος με αυτόν που συμμετέχει στην τηλεκπαίδευση. **Αντίθετα, οι υπόλοιποι 18 εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι ο αριθμός των μαθητών/μαθητριών που συμμετέχουν στην τηλεκπαίδευση υπολείπεται του αριθμού των μαθητών/μαθητριών που τους αντιστοιχεί.**

Συνεπώς, **60 (72,2%)** από το σύνολο των συμμετεχόντων/συμμετεχουσών στην έρευνα εκπαιδευτικών δήλωσαν ότι ο αριθμός των μαθητών/μαθητριών που

συμμετέχουν στην τηλεκπαίδευση υπολείπεται του αριθμού των μαθητών/μαθητριών που τους αντιστοιχεί.

Πρέπει να σημειωθεί ότι μεταξύ των απαντήσεων των εκπαιδευτικών, που δήλωσαν ότι ο αριθμός των μαθητών/μαθητριών που συμμετέχουν στην τηλεκπαίδευση υπολείπεται του αριθμού των μαθητών/μαθητριών που τους αντιστοιχεί, υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις. Οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι οι μαθητές/μαθήτριες που δεν συμμετέχουν στην τηλεκπαίδευση αποτελούν μειονότητα. Ορισμένοι, ωστόσο, από τους συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι οι μαθητές/μαθήτριες που δεν συμμετέχουν στην τηλεκπαίδευση αποτελούν πλειονότητα.

Στο ερώτημα εάν συμμετείχαν πάντα οι ίδιοι/ίδιες μαθητές/μαθήτριες στην τηλεκπαίδευση:

- Στο σύνολο τους οι πιο πάνω 3 συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικοί απάντησαν ΟΧΙ.
- 4 από τους πιο πάνω 16 συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικούς απάντησαν ΟΧΙ. **Αντίθετα, οι υπόλοιποι 12 εκπαιδευτικοί απάντησαν ΝΑΙ.**
- 4 από τους πιο πάνω 42 συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικούς απάντησαν ΟΧΙ. **Αντίθετα, οι υπόλοιποι 38 εκπαιδευτικοί απάντησαν ΝΑΙ.**
- 4 από τους πιο πάνω 21 συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικούς απάντησαν ΟΧΙ. **Αντίθετα, οι υπόλοιποι 17 εκπαιδευτικοί απάντησαν ΝΑΙ.**

Συνεπώς, **67 (80,7%) από το σύνολο των συμμετεχόντων/συμμετεχουσών στην έρευνα εκπαιδευτικών δήλωσαν ότι συμμετείχαν πάντα οι ίδιοι/ίδιες μαθητές/μαθήτριες στην τηλεκπαίδευση.**

Αναφορικά με τους λόγους για τους οποίους κάποιοι/κάποιες μαθητές/μαθήτριες δεν συμμετείχαν καθόλου στην τηλεκπαίδευση, **55 από τους 60** συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικούς, που δήλωσαν ότι ο αριθμός των μαθητών/μαθητριών που συμμετέχουν στην τηλεκπαίδευση υπολείπεται του αριθμού των μαθητών/μαθητριών που τους αντιστοιχεί, ανέφεραν την **έλλειψη κατάλληλου τεχνολογικού εξοπλισμού/πρόσβασης στο διαδίκτυο**. Επιπλέον λόγοι που αναφέρονται από συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικούς αφορούν στο ασταθές πρόγραμμα ύπνου, την ώρα διεξαγωγής της τηλεκπαίδευσης, την έλλειψη βοήθειας από ενήλικα λόγω εργασίας ή ελλειπών ψηφιακών δεξιοτήτων αλλά και σε παράγοντες που εμποδίζουν την πρόσβαση και στη δια ζώσης εκπαίδευση και αφορούν σε διακρίσεις λόγω εθνοτικής καταγωγής και γλώσσας.

ΜΑΘΗΤΕΣ

Στο ερώτημα πώς θα χαρακτήριζαν τη συμμετοχή και ανταπόκριση των μαθητών στην τηλεκπαίδευση, με τον αριθμό «1» να αντιστοιχεί στον χαρακτηρισμό «Ανεπαρκής» και τον αριθμό «4» στον χαρακτηρισμό «Εξαιρετική», η **πλειονότητα των συμμετεχόντων/συμμετεχουσών στην έρευνα εκπαιδευτικών τοποθετήθηκε στη μέση, τείνοντας προς τη θετική αξιολόγηση της συμμετοχής και ανταπόκρισης των**

μαθητών/μαθητριών. Συγκεκριμένα 4 (4,8%) επέλεξαν τον αριθμό «1», 26 (31,3%) τον αριθμό «2», 41 (49,3%) τον αριθμό «3» και 12 (14,4%) τον αριθμό «4».

Για την αιτιολόγηση του πιο πάνω χαρακτηρισμού οι συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικοί που αξιολόγησαν θετικά τη συμμετοχή και ανταπόκριση των μαθητών στην τηλεκπαίδευση επιλέγοντας τον αριθμό «3» ή «4» επισήμαναν την ενεργή συμμετοχή και ανταπόκριση των μαθητών/μαθητριών, η οποία, όπως επισήμαναν ορισμένοι εξ αυτών, υπήρχε παρά τα προβλήματα που αφορούν σε τεχνικές δυσκολίες, την ηλικία των μαθητών/μαθητριών ή την κόπωση.

Στον αντίποδα, οι συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικοί που αξιολόγησαν αρνητικά τη συμμετοχή και ανταπόκριση των μαθητών στην τηλεκπαίδευση επιλέγοντας τον αριθμό «1» ή «2» επισήμαναν την κόπωση των μαθητών/μαθητριών αλλά και τη δυσκολία ενθάρρυνσης/κινητοποίησής τους από τους εκπαιδευτικούς λόγω της απόστασης. Πολλοί από τους συμμετέχοντες/συμμετέχουσες επισήμαναν, επίσης, το γεγονός ότι ενώ αρχικά υπήρχε ενεργή συμμετοχή των μαθητών/μαθητριών στη συνέχεια επικράτησε η κόπωση.

Στο ερώτημα πόσο τακτική ήταν η συμμετοχή των παιδιών, η πλειονότητα (72,2%) των συμμετεχόντων/συμμετεχουσών στην έρευνα εκπαιδευτικών απάντησε ότι αυτή ήταν καθημερινή, ωστόσο πολλοί από αυτούς διευκρίνισαν ότι κάποια παιδιά στις τάξεις που δίδασκαν είχαν λιγότερο τακτική ή καθόλου συμμετοχή.

Ερωτηθέντες εάν θα χαρακτήριζαν θετική ή αρνητική την επιλογή της τηλεκπαίδευσης οι συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικοί σε ποσοστό 32,5% χαρακτήρισαν την επιλογή της τηλεκπαίδευσης ως αρνητική. Το 14,4% χαρακτήρισε την επιλογή αναγκαία και το 2,4% χαρακτήρισε την επιλογή ουδέτερη, με ορισμένα θετικά και αρνητικά στοιχεία. Το 27,7% των συμμετεχόντων/συμμετεχουσών στην έρευνα εκπαιδευτικών χαρακτήρισε την επιλογή θετική ως επείγουσα, δεδομένων των εξαιρετικών συνθηκών και παρά τις αρνητικές πτυχές της. Το 18% χαρακτήρισε ανεπιφύλακτα την επιλογή ως θετική.

Ερωτηθέντες εάν πιστεύουν ότι θα υπάρχουν ψυχολογικές επιπτώσεις στα παιδιά και επιπτώσεις στην κοινωνικοποίησή τους οι συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικοί κατά συντριπτική πλειονότητα (91,5%) απαντούν ΝΑΙ.

Επίσης, κατά πλειονότητα (86,7%) οι συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι θα υπάρχουν μορφωτικές επιπτώσεις στα παιδιά.

Ακόμη, κατά πλειονότητα (57,8%) οι συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι θα υπάρχουν επιπτώσεις στην υγεία των παιδιών.

Η συντριπτική πλειονότητα (89,1%) των συμμετεχόντων/συμμετεχουσών στην έρευνα εκπαιδευτικών δήλωσε ότι γνωρίζει ότι υπάρχουν μαθητές/μαθήτριες που αντιμετώπιζαν τεχνικά ή άλλα προβλήματα στη συμμετοχή τους στην τηλεκπαίδευση. Ως τρόπους αντιμετώπισης οι συμμετέχοντες/συμμετέχουσες ανέφεραν την επικοινωνία μέσω σταθερού και κινητού τηλεφώνου, με πολλούς/πολλές να αναφέρουν τη χρήση εφαρμογών, την ασύγχρονη εκπαίδευση μέσω αποστολής e-mail, τη δια ζώσης επικοινωνία με γονείς αλλά και παιδιά, την εύρεση συσκευών μέσω του σχολείου αλλά και με ίδια μέσα, τον διαμοιρασμό έντυπου υλικού αλλά και την ενθάρρυνση για υποστήριξη των παιδιών από συμμαθητές/συμμαθήτριές τους.

Στο ερώτημα πώς είναι η συνεργασία των εκπαιδευτικών με τους γονείς, με τον αριθμό «1» να αντιστοιχεί στον χαρακτηρισμό «Καμία» και τον αριθμό «5» στον χαρακτηρισμό «Πολύ Καλή», η πλειονότητα των συμμετεχόντων/συμμετεχουσών στην έρευνα εκπαιδευτικών επέλεξε τον αριθμό «5» (49,3%) και «4» (26,5%), ενώ μικρότερο ποσοστό επέλεξε τους αριθμούς «3» (10,8%), «2» (7,2%) και «1» (6%).

ΜΕΣΑ ΤΗΛΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Αναφορικά με τον εξοπλισμό που χρησιμοποιούσαν οι εκπαιδευτικοί για την τηλεκπαίδευση, οι συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα σε ποσοστό **95,1% δήλωσαν ότι χρησιμοποιούσαν Η/Υ**, σε ποσοστό 20,4% ότι χρησιμοποιούσαν συνδυαστικά Η/Υ με tablet ή/και κινητό τηλέφωνο, ενώ 3 από τους/τις 83 συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικούς δήλωσαν ότι χρησιμοποιούσαν μόνο tablet και 1 ότι χρησιμοποιούσε αποκλειστικά κινητό τηλέφωνο.

Επιπλέον, σε ποσοστό **95,1% οι συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα δήλωσαν ότι χρησιμοποιούσαν σταθερή γραμμή internet**, σε ποσοστό 15,6% ότι χρησιμοποιούσαν συνδυαστικά σταθερή γραμμή internet με δεδομένα κινητού ή/και τηλεφωνικής γραμμής, ενώ 2 από τους/τις 83 συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικούς δήλωσαν ότι χρησιμοποιούσαν μόνο δεδομένα κινητού και 2 ότι χρησιμοποιούσαν αποκλειστικά τηλεφωνική γραμμή.

Στην ερώτηση εάν χρειάστηκε για την τηλεκπαίδευση να λάβουν από το σχολείο εξοπλισμό, οι συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικοί σε ποσοστό **24% απάντησαν θετικά**, με τους/τις περισσότερους/περισσότερες από αυτούς/αυτές να λαμβάνουν tablet ή/και Η/Υ.

Στο ερώτημα ποια είναι τα προβλήματα που αντιμετώπισαν κατά τη διάρκεια της τηλεκπαίδευσης **51 από τους/τις 83 (61,4%) συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικούς ανέφεραν ως κυριότερα τα τεχνικά προβλήματα** που αφορούν σε διακοπές στη σύνδεση στο διαδίκτυο και στη λειτουργία της ψηφιακής πλατφόρμας webex. **32 από τους/τις 83 (38,5%) συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα ανέφεραν ως κυριότερα τα προβλήματα που αφορούν στη διδασκαλία και επικοινωνία με τους/τις μαθητές/μαθήτριες** και τα οποία οφείλονται στην έλλειψη εξοικείωσης με την τεχνολογία, σε κόπωση ή έλλειψη ιδιωτικότητας.

Ερωτηθέντες αν είχαν έγκαιρη και επαρκή επιμόρφωση για την τηλεκπαίδευση οι συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα απάντησαν σε ποσοστό **78,3% αρνητικά**.

Οι συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα εκπαιδευτικοί που υπέβαλαν επιπλέον σχόλια/παρατηρήσεις επισήμαναν δυσκολίες που αντιμετώπισαν στην οργάνωση και κατανόηση του συστήματος τηλεκπαίδευσης, την έλλειψη εμπιστοσύνης στις τεχνικές προδιαγραφές και την έλλειψη ενημέρωσης και επιμόρφωσης από τις αρμόδιες αρχές. Επιπλέον, σε πολλά από τα σχόλια επισημαίνεται η μεγάλη προσπάθεια που χρειάστηκε να καταβάλλουν οι ίδιοι/ίδιες εκπαιδευτικοί και γονείς, αφιερώνοντας προσωπικό χρόνο αλλά και η αλληλοβοήθεια μεταξύ των εκπαιδευτικών για την υπέρβαση των δυσκολιών.

ΣΥΝΟΨΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών (77%) που συμμετείχε στην έρευνα εργάζονται στην πρωτοβάθμια και προσχολική εκπαίδευση. Επομένως, τα αποτελέσματα της έρευνας που

εκτίθενται παραπάνω δίνουν κατά κύριο λόγο μια πρώτη εικόνα των προβλημάτων που αφορούν στην **παρατεταμένη εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε παιδιά μικρής ηλικίας**. Σε ό, τι αφορά τη συμμετοχή των παιδιών στην τηλεκπαίδευση από τα αποτελέσματα της έρευνας γίνεται σαφές ότι **μεγάλος αριθμός παιδιών στερήθηκε εξ ολοκλήρου και για μεγάλο χρονικό διάστημα την πρόσβαση στην εκπαίδευση**. Στις υφιστάμενες διακρίσεις με βάση την εθνοτική καταγωγή ή τη γλώσσα προστέθηκαν **νέοι παράγοντες αποκλεισμού από την εκπαίδευση**, ιδίως η έλλειψη κατάλληλου τεχνολογικού εξοπλισμού και πρόσβασης στο διαδίκτυο αλλά και οι επιμέρους δυσκολίες που τα παιδιά και οι οικογένειές τους κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν σε συνθήκες εγκλεισμού.

Η άνιση πρόσβαση των παιδιών στην τηλεκπαίδευση γίνεται φανερή στις απαντήσεις των εκπαιδευτικών που εργάζονται με περισσότερα από επτά παιδιά αναφορικά με τη **σταθερή μη συμμετοχή μικρότερου ή μεγαλύτερου αριθμού παιδιών στην τηλεκπαίδευση**. Οι παράγοντες εκείνοι που εμποδίζουν την πρόσβαση στην τηλεκπαίδευση είναι γνωστοί στη συντριπτική πλειονότητα των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα και ενώ η συμμετοχή και ανταπόκριση των μαθητών/μαθητριών αξιολογείται σε μεγάλο ποσοστό από τους/τις εκπαιδευτικούς ως θετική και υπερβαίνουσα τις δεδομένες δυσκολίες και η συνεργασία των εκπαιδευτικών με τους γονείς αξιολογείται θετικά από την πλειονότητα των ερωτηθέντων, **οι απαραίτητες διορθωτικές παρεμβάσεις από την πλευρά των αρμοδίων αρχών αξιολογούνται από την πλειονότητα των ερωτηθέντων ως ανεπαρκείς ή απύσες**.